

TYÖNTEKIJÄN EDUSTAJAT TYÖPAIKALLA

Mitä hyötyä heistä on?

Sisältö

Luottamusmies	4
Työsuojeluvaltuutettu	4
Luottamushenkilöiden oikeudet ja velvollisuudet	5
Mitä hyötyä on luottamusmiehestä?	6
Mitä hyötyä on työsuojeluvaltuutetusta?	7
Luottamusmiehen tehtävät tiiviisti	8
Työsuojeluvaltuutetun tehtävät tiiviisti	8
Kenestä on työpaikan luottamustehtäviin?	9

Työpaikan luottamushenkilö on henkilö, johon – no – sananmukaisesti luotetaan työpaikalla. Hän on yksi työntekijöistä, jonka muut valitsevat keskuudestaan tehtävään.

Työpaikan tavallisimmat luottamustehtävät ovat luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun tehtävät. Työntekijät, työpaikat ja koko yhteiskunta hyötyy siitä, että luottamusmiehiä ja työsuojeluvaltuutettuja on.

Ai miten? Lue lisää tästä esitteestä.

Luottamusmies

Luottamusmies valvoo työehtosopimuksen ja työlainsäädännön noudattamista. Hän neuvoo ja tukee PAMin jäseniä työelämässä, sen muutoksissa ja ongelmissa. Hän neuvottelee työnantajan kanssa henkilöstöä koskevista asioista ja on mukana kehittämässä työyhteisöä. Luottamusmies myös välittää työpaikalle tietoa PAMin asioista.

Luottamusmiehen on oltava PAMin jäsen. Samoin luottamusmiesvaalissa voivat äänestää vain PAMin jäsenet. Luottamusmies edustaa ja auttaa pääasiassa liiton jäseniä. Esimerkiksi yt-neuvotteluissa ja paikallisessa sopimisessa hän voi edustaa koko henkilöstöä.

Työsuojeluvaltuutettu

Työsuojeluvaltuutettu edustaa kaikkia työpaikan työntekijöitä työturvallisuuteen ja työolosuhteisiin liittyvissä asioissa. Hän osallistuu työntekijöiden ja työnantajan välisen työsuojelutoiminnan kehittämiseen, kehittää työsuojelua sekä ilmoittaa, jos havaitsee puutteita turvallisuutta, terveyttä ja esimerkiksi jaksamista koskevista asioista.

Laki määrää, että työsuojeluvaltuutettu pitää valita kaikille työpaikoille, joissa on säännöllisesti yli 10 työntekijää. Jos työntekijät haluavat, työsuojeluvaltuutettu voidaan valita pienemmillekin työpaikoille.

Jokaisella työpaikan työntekijällä on oikeus asettaa ehdolle työsuojeluvaltuutetun tehtävään. Kaikki voivat osallistua myös hänen valintaansa. Jos työsuojeluvaltuutettu on PAMin jäsen, hän voi osallistua PAMin järjestämiin työsuojeluvaltuutettujen koulutuksiin, joissa perehdytään asioihin nimenomaan palvelualojen työpaikkojen näkökulmasta.

” Luottamusmies neuvottelee työnantajan kanssa henkilöstöä koskevista asioista ja on mukana kehittämässä työyhteisöä.

Luottamushenkilöiden oikeudet ja velvollisuudet

Työpaikan luottamushenkilöiden asemaa ja oikeuksia määritellään keskeisesti PAMin ja työnantajaliiton tekemissä sopimuksissa – luottamusmiessopimuksissa, työsuojelun yhteistoimintasopimuksissa ja työehtosopimuksissa. Myös lainsäädäntö määrittelee niitä.

PAMin ja työnantajaliiton välisissä sopimuksissa on sovittu muun muassa

- työajasta, jonka tehtävän hoitamiseen saa käyttää (työstä vapautusaika)
- tehtävästä maksettavasta korvauksesta
- tiedoista, jotka työnantajan on toimitettava tehtävän hoitajalle
- työtiloista ja viestintävälineistä, joita tehtävän hoitamiseen on oikeus käyttää.

Eri sopimusalojen määräykset ja järjestelmät eroavat jonkin verran toisistaan.

Luottamusmiehellä on oikeus saada yritykseltä erilaisia tietoja, jotka liittyvät työntekijöiden asemaan, työvoiman käyttöön ja yrityksen talouteen. Palkan oikeellisuuden selvittämiseksi hänellä on oikeus saada myös yksittäisen työntekijän palkkatiedot työntekijän suostumuksella. Hänellä on oikeus perehtyä mm. työaikakirjanpitoon ja saada selvitys tiedoista, joita yritys kerää työhönotossa.

Työsuojeluvaltuutetulla on oikeus saada työnantajalta mm. työsuojelua koskevat asiakirjat ja luettelot, joita työnantajan kuuluu pitää sekä nähtäväksi työterveyshuollon järjestämistä koskeva sopimus ja työterveyshuollon toimintasuunnitelma.

Mitä hyötyä on luottamusmiehestä?

Työntekijöitä ja työnantajaa voi säästää monelta harmilta se, että työpaikalla on tehtäväänsä perehtynyt luottamusmies ja hänellä on neuvottelusuhteet työnantajaan kunnossa. Silloin työntekijä saa avun omalta työpaikalta. Työnantajalle taas osaava luottamusmies, jolla on ammattiliiton neuvontapalvelut takanaan, on asiantunteva yhteistyökumppani. Asiat voidaan hoitaa alusta lähtien oikein.

PAM ja eri alojen työnantajaliitot sopivat työnteen minimiehdoista työehtosopimuksessa. Kun sopimus on tehty, molemmat sitoutuvat myös noudattamaan sitä. Työpaikalla sen noudattamisesta pitää huolta luottamusmies. Siksi hänen on tärkeä tuntea oman alansa työehtosopimus. Luottamusmies ei kuitenkaan pysty valvomaan sopimuksen noudattamista yksin, vaan työntekijöiden on myös itse seurattava sitä, että heidän oikeutensa ja velvollisuutensa toteutuvat.

Jos työntekijän ja työnantajan välillä syntyy erimielisyys työsuhteeseen tai työehtoihin liittyvästä asiasta eivätkä he pysty sitä keskenään sopimaan, luottamusmies auttaa. Jos sekään ei onnistu, työnantaja- ja työntekijäliitto ryhtyvät ratkomaan sitä. Elleivät nekään onnistu, asia voidaan viedä käräjäoikeuteen ja mahdollisesti ylempiin oikeusasteisiin. Joskus työehtosopimuksen tulkinnasta haetaan ratkaisu työtuomioistuimesta. Jos työnantaja ei kuulu työnantajaliittoon, asiaa voidaan käsitellä vain käräjäoikeudessa ja mahdollisesti sitä ylemissä oikeusasteissa, ellei työpaikalla sopua löydy.

” **Tärkein syy työehtosopimusten määräyksiä koskeville riidoille ja erimielisyyksille työpaikoilla oli, ettei määräyksiä tunnettu.**

Vuonna 2013 tehdyssä kyselyssä arvioitiin, että kaikista työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevista erimielisyyksistä ratkaistiin kuitenkin jo paikallistasolla noin 80 prosenttia.

Sekä työnantaja- että palkansaajajärjestöjen edustajat arvioivat samana vuonna tehdyssä kyselyssä, että tärkein syy työehtosopimusten määräyksiä koskeville riidoille ja erimielisyyksille työpaikoilla oli, ettei määräyksiä tunnettu.*

Tämä osoittaa, että luottamusmiehille on käyttöä. Voi sanoa, että luottamusmiesjärjestelmästä hyöttyy koko yhteiskunta, koska sen avulla asioita kyetään jo hoitamaan työpaikalla ja sen myötä esimerkiksi oikeusistuimiin kohdistuva paine vähenee.

Lähde: *Kairinen et al. Kollektiivisopimukset työehtojen turvaajana, 2013

Mitä hyötyä on työsuojeluvaltuutetusta?

Työpaikalla työsuojeluvaltuutettu on tärkeä henkilö, kun ratkotaan työturvallisuuden ja työhyvinvointiin liittyviä asioita käytännössä.

Työsuojelu on lakisääteistä toimintaa, jolla järjestetään työympäristö työntekijälle turvalliseksi ja terveelliseksi. Siinä poistetaan vakavat terveyttä uhkaavat vaarat tai ainakin yritetään saada ne hallintaan. Työsuojelulla huolehditaan työn kehittämisestä ja työn tuloksellisuuden varmistamisesta. Yli 10 hengen työpaikoille kuuluu lain mukaan valita työsuojeluvaltuutettu.

Työsuojeluvaltuutettu tuntee työn arjen ja työntekijät voivat kertoa hänelle työntekoon liittyvistä pulmista. Niinpä hän voi kertoa työnantajalle, mitkä asiat työntekijöiden näkökulmasta ovat suurimpia uhkia työturvallisuudelle, työterveydelle ja työpaikan ilmapiirille. Tehtäväänsä perehtynyt työsuojeluvaltuutettu pystyy myös opastamaan työntekijöitä turvallisiin tapoihin tehdä työtä.

Työsuojelussa puhutaan suurista rahoista. Tiedetään, että hyvinvoiva työpaikka on tuottava. Yksittäinen työtapaturma voi aiheuttaa uhrilleen suuria kärsimyksiä ja taloudellisia menetyksiä. Se voi tulla erittäin kalliiksi myös työnantajalle, joka on aina vastuussa työturvallisuudesta.

Huonot työolot voivat olla myös työkyvyttömyyseläkkeen taustalla. Varhainen eläköityminen tulee kalliiksi koko yhteiskunnalle. Suomessa työtapaturmien ja työperäisten sairauksien aiheuttamiin kustannuksiin kuluu enemmän rahaa kuin EU:ssa maissa keskimäärin.

KUVAAJA: LAURI ROTKO

Luottamusmiehen tehtävät tiiviisti

Luottamusmiehen tehtävänä on muun muassa

- huolehtia siitä, että työehtosopimusta ja työlainsäädäntöä noudatetaan työpaikalla. Luottamusmies edustaa työpaikalla PAMia.
- olla työntekijöiden edustaja niin työehtosopimusten mukaisessa kuin muussakin paikallisessa sopimisessa. Myös työntekijät edustajat voivat tehdä esityksiä paikallisesta sopimisesta. Työehtosopimusta huonommin ei kuitenkaan voi sopia.
- olla työntekijöiden edustaja yhteistoimintaneuvotteluissa. Lain mukaan yhteistoiminnassa on käsiteltävä myös henkilöstön asemaan vaikuttavat olennaiset muutokset työtehtävissä, työmenetelmissä ja töiden järjestelyssä; siirrot tehtävistä toisiin; henkilöstö- ja koulutussuunnitelma; taloudellisista tai tuotannollisista syistä ja liikkeen luovutuksesta johtuvat irtisanomiset ja lomauttamiset. Myös työntekijät voivat esittää yhteistoimintaneuvottelujen aloittamista.
- pitää huolta, että työntekijät tuntevat PAMin toiminnan ja sitä kautta haluavat liittyä liittoon.

”” **Luottamusmies edustaa työpaikalla PAMia.**

KUVAAJA: RAMI MARJAMÄKI

Työsuojeluvaltuutetun tehtävät tiiviisti

Työsuojeluvaltuutetun tehtävänä on osallistua työpaikalla muun muassa

- vaarojen ja riskien arviointiin ja vähentämiseen
- työntekijöiden perehdyttämiseen turvalliseen työskentelyyn
- työntekijöiden perehdyttämiseen turvallisiin työtapoihin
- turvallisuusohjeiden noudattamisen seurantaan
- yritys-/palvelutoiminnassa esiintyvien häiriötilanteiden ratkaisuun ja analysointiin
- työyhteisön toimivuuteen liittyvien menettelytapahjeiden luomiseen ja käytönseurantaan
- työkyvyn turvaamiseen ja työurien pidentämiseen tähtääviin toimiin
- uuden lainsäädännön tuomien veloitteiden huomioimiseen (ennakointi) ja soveltamiseen yhteistyössä työnantajan kanssa.
- Työsuojeluvaltuutetulla on oikeus ja velvollisuus keskeyttää vaarallinen työ.

Kun yksittäinen työntekijä ja työnantaja käsittelevät keskenään työsuojeluasioita, työsuojeluvaltuutettu voi olla mukana käsittelyssä, jos työntekijä hyväksyy hänen läsnäolonsa.

”” **Työsuojeluvaltuutettu on mukana miettimässä, miten työurat pitenisivät.**

Kenestä on työpaikan luottamustehtäviin?

Jokainen voi oppia työpaikan luottamustehtävien hoidon. Tärkeintä on halu hoitaa porukan asioita ja halu oppia. Tehtävät sopivat hyvin henkilöille, jotka tuntevat työpaikkansa arjen ja haluavat kuunnella, neuvoa ja edustaa työntekijöitä, haluavat kehittää työpaikkaansa ja toimia tiedonvälittäjänä.

Moni työpaikan luottamustehtävässä oleva kertoo päätyneensä tehtävään, koska on aiemminkin ollut se, joka ottaa selvää asioista ja hoitaa niitä työkavereiden puolesta.

PAM kouluttaa luottamushenkilöitä. Luottamushenkilöillä on myös PAMin neuvontapalvelut käytössään. Luottamushenkilöiden oikeuksiin kuuluu osallistua koulutukseen. Suurimmalla osalla PAMin aloista työnantajaliiton kanssa on sovittu, että peruskurssille osallistuminen on palkallista.

Kun harkitsee ryhtymistä työntekijöiden edustajaksi, työnantajan suhtautuminen voi pelottaa. Luottamusmiehillä ja työsuojeluvaltuutetuilla on jo työsopimuslain perusteella korotettu irtisanomissuoja. Sen avulla on helpompi ottaa esille vaikeampia asioita.

KUVAAJA: PASI LEINO

” Työsuojelussa puhutaan suurista rahoista. Työsuojeluvaltuutettu tuntee työn arjen ja pystyy kertomaan, mikä työntekijöiden näkökulmasta uhkaa turvallisuutta.

” Tärkein syy tes-erimielisyyksille työpaikoilla on tietämättömyys. Osaava luottamusmies on työnantajalle yhteistyökumppani, jonka kanssa asiat voi tehdä oikein.

**Valittaisiinko sinun työpaikallasi
luottamusmies?**

**Onhan sinun työpaikallasi
työsuojeluvaltuutettu?**

Lisää tietoa valintojen järjestämisestä: luottamusta.fi
ja luottamustehtävien hoitamisesta: pam.fi/aktiiveille

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket